

TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL PERFORMANSININ CAMELS VE BANKOMETER YÖNTEMLERİYLE İNCELENMESİ

Şakir SAKARYA

Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İİBF, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı,
sakirsakarya@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2510- 7384

Fatih KARAKAŞ

Öğr. Gör., Balıkesir Üniversitesi, Kepsut MYO
fatihkarakas02@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7982-8454

TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL PERFORMANSININ CAMELS VE BANKOMETER YÖNTEMLERİYLE İNCELENMESİ

ÖZET

Fon transferine aracılık eden bankalar finansal sistemde önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedirler. Bankalar kullandıkları krediler başta olmak üzere ekonomiye birçok alanda katkı sağlarlar. Kendilerine paralarını emanet eden mevduat sahipleri açısından güven kurumları olmaları gereken bankalar; kredi riski, likidite riski, faiz riski, kur riski, vade riski gibi önemli risklerle karşı karşıyadır. Bu sebeplerden dolayı bankaların mali bünyelerinin sağlam olması, gözetim ve denetimlerinin yapılması ve performanslarının yakından takip edilmesi kamu yararı açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının finansal performansları kamusal, özel ve yabancı sermayeli bankalar olmak üzere üç grupta incelenmiştir. Bankaların 2010-2019 yılları arasındaki 10 yıllık mali verileri kullanılarak CAMELS ve Bankometer yöntemiyle mali durumları analiz edilmiştir. Analiz sonucunda; belirtilen dönemde bankaların sermaye yeterliliklerinin oldukça iyi olduğu, riskleri yönetme konusunda duyarlı davrandıkları, likiditelerinin azalmasına rağmen borç ödeme güçlerinin yeterli olduğu, takipteki kredilerinin artmasına rağmen kabul edilebilir seviyenin altında olduğu, son yıllarda sektörde öz sermaye ve aktif karlılığının azalmakta olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bankometer yöntemine göre de Türkiye’deki bankaların finansal durumlarının “Süper Sağlam Banka” kategorisinde yer aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, finansal performans, CAMELS, Bankometer

JEL Sınıflandırma Kodları:G10, G21, G33.

INVESTIGATION OF THE FINANCIAL PERFORMANCE OF THE BANKING SECTOR IN TURKEY BY CAMELS AND BANKOMETER METHODS

ABSTRACT

Banks mediating fund transfers fulfil an important function in the financial system. Banks make a significant benefit to the economy in many areas, especially the loans they provide. Banks, which should be trust institutions for depositors who entrust their money to them; are faced with important risks such as credit risk, liquidity risk, interest risk, currency risk, maturity risk. For these reasons, it is very important for the public benefit to ensure that have strong financial structures, their supervision and audit are carried out, and their performance is closely monitored. In this study, the financial performances of the deposit banks operating in Turkey were examined in three groups of public, private, and foreign capital. By using the 10-year financial data of banks between 2010 and 2019, their financial situation was analyzed using CAMELS and Bankometer methods. As a result of the analysis; in the mentioned period, it has been concluded that the capital adequacy of the banks is quite good, they are sensitive in managing risks, their debt repayment power is sufficient despite the decrease in their liquidity, the non-performing loans are below the acceptable level although increasing and the equity and asset profitability in the sector has been decreasing in the last years. According to the Bankometer method, it has been concluded that the financial status of banks in Turkey is in the “Super Sound Bank” category.

Keywords: Banking, financial performance, CAMELS, Bankometer

JEL Classification Codes: G10, G21, G33.

1. GİRİŞ

Finansal sistemin ana aktörleri olan bankalar, kaynakların fon fazlası olanlardan fon açığı olanlara aktarılmasını sağlayan aracılarıdır. Finans sektörünün temelini oluşturan bankacılık sektörü, reel sektöre sağladığı fonlar aracılığıyla ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bankalar fon transferine aracılık yanında birçok finansal çözüm sunmakta, ulusal ticaretin yanında uluslararası ticaretin finansmanında da önemli rol oynamaktadır. Bu açıdan bakıldığında güçlü bir ülke ekonomisinin; genelde finans piyasalarının, özelde ise bankacılık sektörünün yapısına, sağlamlığına ve büyüklüğüne bağlı olduğu söylenebilir (Kapucu ve Şiriner, 2007: 164). Bankalar, yönettikleri fonların büyüklüğü, kullanımına aracılık ettiği kaynakların üçüncü kişilere ait olması, öz kaynaklarının taşıdıkları risklere oranla oldukça düşük olması gibi sebeplerle devlet ile birlikte tüm ekonomik aktörler tarafından yakından izlenen kurumlardır (Yılmaz ve Taşseven, 2019: 44).

Diğer taraftan küreselleşmenin getirdiği uluslararası finansal bütünleşme, özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından faydalar sağlamakla beraber, ekonomik istikrar ve büyüme açısından bakıldığında çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar temelde, kısa vadeli düzensiz sermaye akımlarının neden olduğu hızlı parasal genişlemeden kaynaklanan enflasyon baskısı ve artan cari açıklar olarak sıralanabilir (Agenor, 2003). Bahse konu sorunlar, ülke ekonomilerinin yapı taşlarını oluşturan finansal kurumların başında gelen ticari bankaları da etkilemektedir. Özellikle, finansal bütünleşme süreci ve beraberinde taşıdığı finansal serbestleşme uygulamaları bankacılık sektörünün daha karmaşık bir yapıya dönüşmesine ve daha riskli hale gelmesine sebep olmuştur (Sahajwala ve Bergh, 2000). Bu açıdan düşünüldüğünde, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, sağlıklı ve istikrarlı büyümeye önemli ölçüde katkı sağlaması beklenen bankacılık sektörünün gözetimi ve denetimi büyük önem taşımaktadır (Çinko ve Avcı, 2008: 25). Bununla birlikte genel olarak finansal sistem ve özel olarak da bankacılık sektörü özellikle finansal kriz dönemlerinde kredi talep edenlere, mevduat sahiplerine ve borç veren kuruluşlara karşı sorumlulukları nedeniyle krizlerin tam merkezinde yer almaktadırlar. Bu nedenle bankaların finansal açıdan güçlü olması, ülkedeki reel ekonominin gücünü koruması ve gelişmesi açısından da özel öneme sahiptir.

Bankaların aldıkları kararlarda her zaman için bir risk söz konusudur. Bankacılık faaliyetinin önlenemeyen parçası olan risk, başarılı bir şekilde yönetildiğinde bankanın karlılığını artırıcı önemli bir araç haline gelebilmektedir. Bankacılık sektöründe riskler, sistematik riskler ve sistematik olmayan riskler olarak ikiye ayrılır. Sistematik riskler bankanın kendisi dışındaki faktörlerden oluşmaktadır ve günümüzde küreselleşme süreci ile artış gösteren sistematik riskleri ortadan kaldırmak mümkün değildir. Ancak bankalar bu riskleri yöneterek riskin etkisini azaltabilirler. Sistematik olmayan riskler ise yönetim riski, faaliyet riski ve finansal risk gibi riskler olup alınacak birtakım önlemlerle daha oluşmadan engellenebilir ya da ortaya çıktıktan sonra etkileri azaltılabilir (Akın Aksoy ve Kandil Göker, 2018: 419). Bankacılık açısından önemli risklerden olan finansal riskler; kredi riski, sermaye yeterliliği riski, likidite riski ve karlılık riski olarak dört gruba ayrılabilir (Karaca ve Uğur, 2008: 125).

Bankacılık sektörünün devamlılığı açısından, bankaların kontrol edebileceği finansal risklerin önceden tahmin edilebilmesi ve bu riskleri azaltmaya yönelik önlemlerin alınması gerekir. Bu bağlamda önemli bir gösterge olan borç ödeme gücü, bankaların borçlarını, anapara taksit ve faizlerini gecikme olmadan ödeyebilmesini ifade etmektedir. Bankaların borç ödeme gücünün zayıflaması ise yükümlülüklerini yerine getirememelerine ve dolayısıyla da faaliyetlerine devam edemeyip iflasa maruz kalmalarına sebep olabilir (Arun ve Kasilingam, 2011: 81).

Finansal riskle ilgili bir diğer kavram ise finansal başarısızlıktır. Bu nedenle günümüzde ülkeler, finansal sistemin tehlikeye girmemesi için bu sistemin temelini oluşturan bankaların finansal yapılarını güçlendirmek amacıyla sermaye yeterliliklerine ilişkin birtakım yasal düzenlemeler yapmaktadırlar. Buna rağmen banka ile ilişkisi bulunan farklı çıkar grupları (yöneticiler, ortaklar, çalışanlar, tasarruf sahipleri vb.) herhangi bir başarısızlık yaşanmamasına karşın öngörülerde bulunmak isterler. Ancak bankalarla ilgili bilgiye erişimin sınırlı olması ve asimetric bilginin varlığı, özellikle de banka dışı paydaşlar ve çıkar grupları açısından finansal başarısızlığın zamanında tespit edilebilmesini oldukça güçleştirmektedir. Bu nedenle bankaların borç ödeme güçlerine ilişkin zamanında yapılacak doğru tespitler paydaşların karar süreçlerine de yardımcı olabilecektir.

Çalışma toplam beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü takiben ikinci bölümde bankacılık sektörünün finansal performansının değerlendirilmesinde kullanılan CAMELS ve Bankometer yöntemleri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise bu yöntemlerle ilgili literatür taraması yer almaktadır. Dördüncü bölümde söz konusu yöntemler kullanılarak Türkiye’de faaliyet gösteren bankalarla ilgili elde edilen bulgulara yer verilirken sonuç ve öneriler bölümü ile çalışma tamamlanmıştır. Bu çalışmayı literatürdeki diğer çalışmalardan ayıran temel özellik ise özellikle ülkemizde CAMELS yöntemi ile yapılan çalışmalar oldukça fazla olmakla birlikte Bankometer yöntemi ile ilgili çalışmaların henüz yapılmamış olmasıdır. Dolayısıyla çalışmanın bu açıdan literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. BANKACILIKTA FİNANSAL PERFORMANSIN ÖLÇÜLMESİ

Bankacılık sektöründe finansal performansın ölçülmesi için farklı yöntem ve metotlar kullanılmaktadır. Bu yöntemler; oran analizi, parametrik yöntemler ve parametrik olmayan yöntemler olarak ana gruplara ayrılabilir (Arıçelik, 2010: 30). Oran analizi yöntemlerinden literatürde yaygın olarak kullanılan CAMELS yöntemi ile henüz yeni yeni kullanılmaya başlanan Bankometer yöntemi kısaca aşağıda açıklanmıştır.

2.1. CAMELS Değerlendirme Yöntemi

CAMELS değerlendirme sistemi, ticari bankaların risk bazlı denetiminde kullanılan bir değerlendirme sistemi olarak ilk defa ABD’de ortaya çıkan ve günümüzde, ülkelerin bankacılık denetim otoritelerinin yanında uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından da yaygın olarak kullanılan bir finansal performans değerlendirme sistemidir. Derecelendirme kuruluşları bankaların yanı sıra, şirketleri ve ülkeleri de kısa ve uzun vadeli yükümlülükler yönünden derecelendirmektedirler (Çelik, 2004: 83).

CAMELS, bankacılık sektörünün önemli göstergelerinden olan altı kelimenin baş harflerinden oluşmaktadır. Buna göre; C sermaye yeterliliğini (capital adequacy), A varlık kalitesini (asset quality), M yönetim yeterliliğini (management adequacy), E kazanç durumunu (earnings), L likiditeyi (liquidity); S ise piyasa risklerine duyarlılığı (sensitivity to market risk) ifade etmektedir. Daha önceleri 5 bileşeni olan değerlendirme sistemi (CAMEL) 1997’den itibaren piyasa risklerine olan duyarlılığı gösteren S harfinin eklenmesiyle 6 bileşenden oluşur hale gelmiştir (Kaya, 2001:1). Bu bileşenler kısaca aşağıda açıklanmıştır.

Sermaye Yeterliliği (C - Capital): Bu bileşen, bankanın sermaye yeterliliğini açıklamaktadır. Sermaye yeterliliğine ilişkin finansal oranlar hesaplanarak bankanın sermayesi kalite ve miktar açısından değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Bu oranlar yardımıyla; bankanın sermaye düzeyi ve kalitesi yanında, bankanın karlılığı, kaynakların acil ek sermaye ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamayacağı, sorunlu varlıkların miktarı ve bunlar için yeterli bir karşılığın ayrılıp ayrılmadığı, bilanço dışı işlemlerin oluşturduğu riskler, büyüme planları ve sermaye piyasalarına erişim imkanları değerlendirilmektedir.

Varlık Kalitesi (A - Asset): Bu bileşen ile bankanın varlık kalitesinin ne durumda olduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bankanın varlık kalitesi değerlendirilirken; kredi kullanımları ve alınan teminatlar ile risk / teminat dengesi, tahsili gecikmiş ve idari / kanuni takibe alınmış krediler gibi sorunlu varlıkların tespiti ve izlenmesi yapılmaktadır. Bunun yanında kredi karşılıkları, olası zararlar için ayrılan karşılıklar, türev ürünler gibi bilanço dışı yükümlülüklerin risk ve teminat durumu, varlık yoğunlaşması, iç denetim ve yönetim bilgi sistemlerinin durumu gibi hususlar da göz önüne alınmaktadır.

Yönetim Kalitesi (M - Management): Temel olarak yönetsel kapasiteyi ve performansı temsil eden bu bileşende; bankanın genel başarısı ve yönetimin bu başarıdaki rolü, yönetim kurulu ve banka üst yönetiminin faaliyetlere ait riskleri kontrol etme stratejileri değerlendirilir. Ayrıca bankanın sektördeki gelişmelere, yeni ürün ve hizmetlere öncülük etme durumları, alınan kararlarının yönetim kurulu tarafından desteklenme derecesi, bankanın sahip olduğu yönetim bilgi sistemleri ve risk yapısı, büyüklüğü ve bunun faaliyet alanlarına göre yeterliliği, uygun politikaların üretilebilme düzeyi ve mevzuata uygunluk derecesi de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Kazançlar (E - Earnings): Bankanın karlılığını değerlendiren kazanç bileşen bir taraftan dönemsel ve kalite olarak kazançları değerlendirirken diğer taraftan da mevcut yapının sürdürülebilirliğini dikkate almaktadır. Bunu yaparken; kazançların istikrarlı olarak artıp artmadığı, dağıtılmayan karlar yoluyla banka için iç kaynaklardan yeterli sermayenin sağlanıp sağlanmadığı, kazançların kaynakları ve kalitesi ile kazançların piyasa riskine olan duyarlılığı ele alınmaktadır.

Likidite Durumu (L - Liquidity): Bankanın likidite durumunun değerlendirildiği bu aşamada; kaynak yönetimindeki etkinlik, likidite stratejileri, para ve sermaye piyasalarına erişim imkanları, bilanço ve bilanço dışı fon kaynaklarının durumu ve yeterliliği, kısa vadeli fonlara olan bağımlılık seviyesi, varlıkların menkul kıymetlere dönüştürülebilme kabiliyeti ve gerektiğinde satılabilme imkanları göz önünde bulundurulmaktadır.

Piyasa Riskine Duyarlılık (S - Sensitivity to Market Risk): Bu bileşen ile temel olarak bankanın sistematik risk olarak ifade edilebilecek faiz oranı, kur, emtia ve hisse senedi fiyatlarındaki değişimlerden kaynaklanan piyasa risklerine olan duyarlılığı değerlendirilmektedir. Bu bileşen değerlendirilirken; bankanın piyasa riski, kazanç ve sermaye yapısının piyasa şartlarındaki olumsuz değişimlere olan duyarlılığı, yönetiminin piyasa riskini tespit ve kontrol etmedeki başarı durumu ve ticari olmayan işlemlerde maruz kaldığı faiz riskinin yapısı gibi faktörler dikkate alınmaktadır (Sakarya, 2010: 14 – 17; Kaya, 2001: 2 – 5).

2.2. Bankometer Yöntemi

Bankaların borç ödeme güçlerini tespit etmek üzere geliştirilmiş modellerden biri de Shar, Shah ve Jamali (2010) tarafından geliştirilmiş olan Bankometer modelidir. Bu model, bankaların borç ödeme gücünü değerlendirmek için IMF tavsiyeleri dikkate alınarak geliştirilmiştir (Suresh vd., 2019: 441). Yazarlar, geliştirmiş oldukları modeli test etmek amacıyla Pakistan’da 1999-2002 döneminde faaliyet gösteren banka verilerini kullanmışlardır. Bankometer modeli, bir bankanın sağlığını S-Skor (Solvecy) parametrelerini kullanarak değerlendiren bir modeldir (Landjang ve Tumiwa, 2017: 30). Bankacılık sektöründe finansal sağlık, bir bankanın uzun vadeli sabit giderlerini karşılamak ve uzun vadeli genişleme ve büyüme planlarını gerçekleştirmek için ödeme gücü pozisyonunu koruma yeteneği anlamına gelir (Kattel, 2015). Diğer bir deyişle, finansal sağlık, bankanın genel finansal sağlığını veya tüm bankalar bir arada ele alındığında bankacılık sektörünün durumunu ifade eder. Bu, tüm düzenleyici gerekliliklere uyarken kısa vadeli ve uzun vadeli finansal yükümlülükleri vadeleri geldiğinde ve zamanında yerine getirme kabiliyetini içerir (Ouma ve Kirori, 2019: 93).

Bu bağlamda bankaların sağlığını analiz etmek için pek çok model mevcut olup bunların arasında Bankometer yakın zamanda geliştirilmiş ve bankaların sağlığını sentezlemek için hem CAMELS çerçevesinden hem de CLSA (Credit Leona's Securities Asia)-stres testi parametrelerinden türetilen finansal oranları kullanan basit bir yaklaşımdır. Bu modelde bankanın sağlığı, ödeme gücü puanı (S-Skoru) olarak adlandırılan bir puan ile ölçülmektedir. İflas konularının belirlenmesinde ve BANKOMETER yaklaşımının işaret ettiği eksikliklerin giderilmesinde bu yöntem bankanın iç yönetimine yardımcı olabilir. Sadece bireyler tarafından değil, aynı zamanda denetim organları tarafından da herhangi bir bankanın sağlığını veya ödeme gücü pozisyonunu anında incelemek için de kullanılabilir (Rahman, 2017: 65).

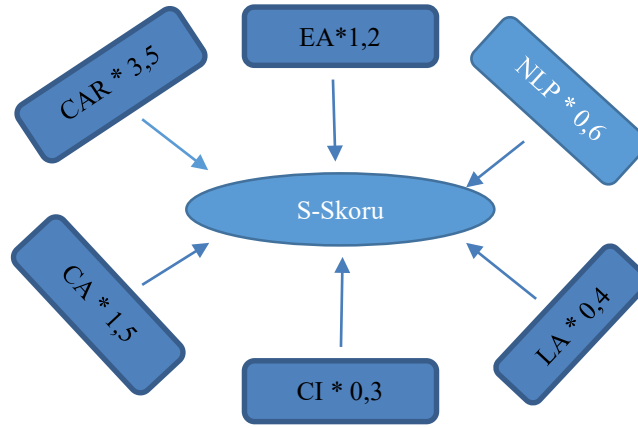
Diğer işletmeler gibi, bankalar da zaman zaman tüm dünyada olduğu gibi tamamen çöküşe yol açabilecek finansal sıkıntılarla karşılaşabilirler ve bir banka için sıkıntı yaratan finansal koşullar, hem iç hem de dış birçok faktörden kaynaklanabilir (Ouma ve Kirori, 2019: 94). Hangi bankaların finansal sıkıntıya karşı savunmasız olduğunu tahmin etme yeteneği, merkez bankaları, kreditorler ve hisse senedi yatırımcıları için kritik öneme sahiptir. Bir banka iflas ettiğinde, alacaklılar genellikle anapara ve faiz ödemelerinin bir kısmını kaybederken, hisse senedi yatırımcıları potansiyel olarak tüm yatırımlarını kaybedebilir. Bu nedenle, yönetimin, yakın gelecekte finansal sıkıntıya açık olan bankaları Bankometer modelini kullanarak tahmin etmeye daha fazla odaklanması önemlidir (Shar vd., 2010). Bankometer modelinde kullanılan oranlar, CAMEL modeli ve CSLA (Credit Leona's Securities Asia) stres testi modelinden alınan, limit ve yüzdelerinde küçük değişiklikler olan oranlardır (Laila ve Widihadnanto, 2017: 173).

Bankometer modeli minimum sayıda parametre ile maksimum doğru sonuçları verme kalitesine sahip bir yöntemdir (Kattel, 2014: 90; Rahman, 2017: 65). Bankometer yönteminde kullanılan formül aşağıdaki gibidir (Permata ve Purwanto, 2018; 1315; Rahman, 2017: 65; Erari vd. 2013; Suresh vd., 2019: 443);

$$S\text{-Skor} = 1,5CA + 1,2EA + 3,5CAR + 0,6NPL + 0,3CI + 0,4LA$$

Şekil 1, Bankometer yönteminde kullanılan değişkenler arasındaki kavramsal çerçeveyi ve karşılıklı ilişkileri göstermektedir. Bağımlı değişken, S-Skoru ile ölçülen bankaların finansal (ödeme gücü) sağlamlığını, bağımsız değişkenler ise bankaların finansal tablolarından çıkarılan rakamlardan hesaplanan altı Bankometer Modeli finansal oranıdır (Ouma ve Kirori, 2019: 96).

Şekil:1. Bankometer Yönteminin Kavramsal Oluşumu

Tablo 1’de, Bankometer yönteminde kullanılan değişkenlerin tanımı ve açıklamaları yer almaktadır. Finansal ödeme gücünün kanıtı, çalışılan her bankanın finansal sağlamlık düzeyini gösteren bileşik puan olan S-Skorudur. S-Skorları, incelenen bankaları uygun şekilde sınıflandırmak için kullanılmaktadır.

Tablo 1: Bankometer Modelindeki Değişkenler ve Açıklamaları

Değişken	Oran / Rasyo	Sonuç	Kriter	
S-Skor	Bileşik	$S\text{-Skor} = 1,5CA + 1,2EA + 3,5CAR + 0,6NPL + 0,3CI + 0,4LA$	(>%70)	
Değişken Rasyoları		Bu, öz sermaye ve uzun vadeli borçla finanse edilen varlıkların miktarını ölçer, oran ne kadar yüksekse, bu, varlıklar uzun vadeli fonlarla finanse edildiğinden bankanın daha güvenli olduğu anlamına gelir.	(>=4%)	
CA	Sermaye / Varlık Oranı			
EA	Özkaynak / Varlık Oranı			(>=2%)
CAR	Sermaye Yeterlilik Oranı			(>=8%)
NPL	Takipteki Krediler Oranı			(<=15%)

CI	Maliyet Gelir Oranı	Bu, faaliyet giderlerinin (nakit dışı giderler hariç) faaliyet gelirine oranıdır.	(≤40%)
LA	Kredilerin Aktife Oranı	Yatırım yapılan uzun vadeli kredi varlıklarının miktarını ölçer. Daha yüksek oran, banka kazançları üzerinde olumlu etkisi olan ancak aynı zamanda banka likiditesi üzerinde olumsuz bir etkisi olan daha fazla kredi anlamına gelirken, daha düşük oran daha az kredi anlamına gelir ve bu nedenle bankanın likiditesi üzerinde iyi bir etkiye sahipken banka kazançları üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir.	(≤65%)

Kaynak: Ouma ve Kirori (2019). Evaluating the Financial Soundness of Small and Medium-Sized Commercial Banks in Kenya: An Application of The Bankometer Model, International Journal of Economics and Finance; Vol. 11, No. 6, s.96.

BANKOMETER yönteminde elde edilen S-Skor değerine göre, bankanın durumu eğer skor 70’in üzerinde ise bankanın borç ödeme gücünün yüksek ve iyi durumda olduğu “Süper sağlam banka”; 50 ile 70 arasında ise söz konusu alanın gri alan olduğu ve borç ödeme gücü hakkında net bir yorum yapılamayacağı “Gri Bölge”; 50’nin altında ise bankanın finansal zorluk yaşadığı ve riskinin oldukça yüksek olduğu dolayısıyla borç ödeme gücünün zayıf olduğu “Müflis” şeklinde yorumlanabilir (Landjang ve Tumiwa, 2017: 30; Akın Aksoy ve Kandil Göker, 2018: 426 – 427; Permata ve Purwanto, 2018; 1315).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Bu başlık altında bankacılık sektörünün performansının ölçülmesinde kullanılan ve bu çalışmanın da kapsamını oluşturan CAMELS ve BANKOMETER yöntemleri ile ilgili yapılmış uluslararası ve ulusal nitelikteki çalışma ve sonuçlarına yer verilmiştir. Aşağıda önce CAMELS ve daha sonra da BANKOMETER yöntemi ile ilgili yapılmış çalışmalar yer almaktadır.

Kaya (2001) Türk bankacılık sisteminin 1997 – 2000 yıllarındaki durumunu tespit etmek amacıyla CAMELS yöntemi ile yapmış olduğu analiz sonucunda, mali durumları başarılı olarak tespit edilen bankaların oranını %17 olarak tespit etmiş ve CAMELS analizinin bankacılık sisteminde bir erken uyarı sistemi olarak kullanılabileceğini vurgulamıştır. Bu çerçevede çalışmada başarısız bulunan 22 bankadan 14’ü 2001 yılında TMSF’ye devredilmiştir.

Çinko ve Avcı (2008) ise Türkiye’deki özel sermayeli ticari bankaların 1996 – 2000 yılları arası verilerini kullandıkları çalışmalarında, fona devredilen bazı bankaların fona devredilmeyen ve faaliyetine devam eden bankalara göre daha iyi CAMELS değerlerine sahip oldukları için CAMELS analizinin fona devredilecek bankaların belirlenmesinde doğru tahmin edemeyeceğini ifade etmişlerdir. Derviz ve Podpiera (2008) ise Çek Cumhuriyeti’ndeki üç büyük özel bankanın 1998 – 2001 verilerini inceledikleri çalışmalarında, CAMELS modelinin tahmin gücünün yüksek olduğunu sonucuna varmışlardır.

Tükenmez vd. (2009) de Türkiye’deki kamu bankalarının 2003 -2007 yılları arası verilerini kullanarak yapmış oldukları çalışmalarında, likidite unsurunun kamu bankalarının CAMELS puanlarında görülen artışın; aktif kalitesi, yönetim kalitesi ve piyasa riskine duyarlılık unsurlarının ise puanın düşmesindeki en önemli nedeninin olduğunu tespit etmişlerdir.

Şen ve Solak (2011) yapmış oldukları çalışmada Türk ticari bankacılık sektörünün performansını CAMELS yöntemiyle analiz etmişler ve 1995 – 2008 döneminde faaliyet gösteren kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaları kapsayan çalışma sonucunda, 2001 krizi sonrasında sektörde olumlu yönde bir iyileşme olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca CAMELS sisteminin bankaların risklerini ölçmede başarılı bir sistem olduğunu vurgulamışlardır.

Dinçer vd. (2015)’nin yapmış oldukları ve Türkiye’deki 21 mevduat bankasını CAMELS yöntemiyle inceledikleri çalışmalarında, bankaların kredi derecelendirmesinde varlık kalitesi, yönetim kalitesi ve piyasa riskine duyarlılık unsurlarının etkili buna karşılık sermaye yeterliliği ve karlılık unsurlarının ise etkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) da yapmış oldukları çalışmada Türk bankacılık sektörünün 2002 – 2013 yılları arasındaki performanslarını CAMELS yöntemiyle değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda; 2001 ekonomik krizi sonrası kurulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)’nun kontrolü altında bankaların bilançolarında iyileşme olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gündoğdu (2017) ise Türkiye’nin en büyük 10 bankasının 2005 – 2015 yılları arasındaki finansal tablolarını kullanarak CAMELS yöntemiyle yapmış olduğu çalışmasında Akbank, Garanti Bankası, Ziraat Bankası, Halkbank, İş Bankası ve Vakıflar Bankası’nın olumlu performans sergilediği sonucuna

ulaşırken Finansbank, Denizbank, TEB, Yapı ve Kredi Bankası’nın ise kötü performans sergilediği sonucuna ulaşmıştır.

Benli vd. (2018) ise Türkiye’deki katılım bankalarının 2010 – 2017 yılları arasındaki verilerini kullanarak yaptıkları CAMELS analizi sonucunda en iyi performansa sahip olan bankanın Türkiye Finans Katılım Bankası’nın olduğu, en kötü performansa sahip bankanın da Kuveyt Türk olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Karaca vd. (2019) yapmış oldukları çalışmada Türkiye’deki bankaların finansal performanslarını yerli ve yabancı sermayeli banka gruplarına göre CAMELS yaklaşımı ile incelemişler ve yerli sermayeli mevduat bankalarının 2010 - 2017 döneminde yabancı sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi performans gösterdiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca her iki banka grubu için 2016 ve 2017 yıllarında oranların en iyi not olan 1 seviyesinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yılmaz ve Taşseven (2019) yapmış oldukları çalışmada 2007 – 2017 yılları verilerinden hareketle Türkiye’deki özel ve ulusal sermayeli mevduat bankalarının finansal performanslarını CAMELS yöntemine göre analiz etmişlerdir. Yapılan analiz sonucunda; özel sermayeli yerli mevduat bankaları grubunda yer alan 8 bankadan dördünün (Akbank, İş Bankası, Anadolu Bankası ve Yapı Kredi Bankası) geçmiş on bir yıllık toplam CAMELS puan değerlerinin dönemsel ortalamalarının pozitif olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada incelenen bankalar içerisinde, Akbank’ın ortalama toplam CAMELS puanı en yüksek banka olduğu, gruptaki diğer bankalardan Fibabanka, Şekerbank, Türk Ekonomi Bankası ve Turkish Bank’ın ortalamalarının negatif olduğu ve dolayısıyla olumsuz performans gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yörük vd. (2021) yapmış oldukları çalışmada Türkiye’de 2018 yılında faaliyet gösteren beş katılım bankası ve 2019 yılında faaliyet gösteren altı katılım bankasının, CAMELS oranlarını kullanarak çok kriterli karar verme yöntemlerinden olan MULTİMOORA ve MAUT yöntemi ile performanslarını değerlendirmişlerdir. Analizde öncelikle CAMELS kapsamında değerlendirilen oranlar hesaplanmış, daha sonra da 2018 yılı verileri ile bulunan oranlar, MULTİMOORA yöntemi ile bütünleştirilerek katılım bankalarının sıralaması yapılmış ve ilk sırayı Vakıf Katılım Bankasının aldığı tespit edilmiştir. 2019 yılı verileri ile bulunan oranlar ise MAUT yöntemi yardımıyla sıralanmıştır. Bu sıralamada ise ilk sırayı Kuveyt Türk Katılım Bankası’nın aldığı tespit edilmiştir.

Literatürde Bankometer metodu ile yapılan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda Bankometer yöntemi genel olarak “borç ödeme gücü” ve “finansal sağlamlık” göstergesi olarak ele alınmıştır. Aşağıda yapılan bazı çalışmalar ve elde edilen sonuçlar özetlenmiştir.

Anita ve Sheveta (2012) Hindistan’daki 37 ticari bankanın 2006 – 2010 dönemini kapsayan verilerini kullanarak yaptıkları çalışmalarında tüm bankaların ilgili dönemde borç ödeme güçlerinin yüksek ve özel sektör bankalarının finansal sağlamlıklarının kamu bankalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Nimalathasan, Balaputhiran ve Priya (2012) da 2006 – 2010 döneminde Sri Lanka’da faaliyet gösteren ticari bankaları incelemişler ve kamu bankalarının özel bankalara göre finansal sağlamlık açısından daha güçlü olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Bankometer yöntemine göre elde edilen sonuçların banka yöneticilerine uygun bir kontrol mekanizması sağlayarak borç ödeme güçlüğüne düşmeme konusunda yardımcı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Fayed (2013) de Mısır’daki katılım bankaları ve ticari bankaların performanslarını karşılaştırmak amacıyla Bankometer yöntemini kullanarak yapmış olduğu çalışma sonucunda bankaların borç ödeme gücünün zayıf, ayrıca katılım bankalarının skorlarının ticari bankaların skorlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yameen ve Ali (2016) yapmış oldukları çalışmada 2002-2011 dönemini kapsayan on üç Ürdün ticari bankasının finansal sağlamlığını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Yapılan analiz sonucunda, Ürdün ticari bankalarının tamamının finansal olarak sağlam olduğunu ve süper sağlam bankalar olarak adlandırıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca yazarlar çalışmada, elde edilen sonuçlara dayanarak, Bankometer’in, Ürdün ticari bankalarının iç yönetimleri ve operasyonları üzerinde uygun bir kontrol sağlayarak iflas sorunlarından kaçınmalarına yardımcı olabileceği sonucuna da ulaşmışlardır.

Landjang ve Tumiwa (2017) Endonezya bankacılık sektörü üzerine yapmış oldukları çalışmada, bankaların yayınlanmış mali tablo verilerinden hareketle toplam aktifleri 50 trilyon Rp olan özel sermayeli 19 özel bankayı incelemiştir. Araştırma sonucunda 19 bankanın hepsinin son üç yılda süper sağlam banka olarak adlandırıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Budiman, Herwany ve Krsitanti (2017) ise Endonezya’da faaliyet gösteren İslami bankaların 2011 – 2015 dönemi finansal tablo verilerini kullanarak Bankometer yöntemi ile bankaların finansal başarısızlık durumlarını tespit etmeyi

amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda söz konusu dönemde ilgili bankaların Bankometer skorlarının yüksek olduğu, bu nedenle de finansal başarısızlık durumunun hiçbir banka için söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Africa (2018) yapmış olduğu çalışmada 2014 – 2016 yılları arasında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 111 banka verisini kullanarak Lojistik Regresyon yöntemini kullanarak Bankometer Modelinin finansal sıkıntıyı belirlemede kullanılıp kullanılmayacağını analiz etmiştir. Bu araştırma sonucunda, Bankometer Modelinin bankacılık sektörü için finansal sıkıntıyı belirlemede kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarının, finansal sıkıntı ile ilgili şirket politikalarının kararlaştırılmasında şirket yönetimine yol göstereceği vurgulanmıştır.

Ali, Zulhibri ve Kishwar (2018) Pakistan'da faaliyet gösteren tüm İslami bankaların, küresel finansal krizin bankacılık sistemi üzerindeki etkisini incelemek için regresyon modelleri kullanarak yapmış oldukları çalışma sonucunda erken uyarı araçları olarak 'Bankometer'in Pakistan'daki İslami bankacılık sistemi güvenlik açıklarını değerlendirmek için faydalı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de ise bankalar üzerinde Bankometer yöntemiyle Akın Aksoy ve Kandil Göker (2018) tarafından yapılan tek bir çalışmaya rastlanmıştır. Akın Aksoy ve Kandil Göker (2018), yapmış oldukları çalışmada BİST’te işlem gören bankaların finansal risklerini Altman Z-skor ve Bankometer yöntemleri ile tespit etmeye çalışmışlardır. Söz konusu çalışma sonucunda Bankometer modeli ile elde edilen sonuçların yıllık dönem süresince tüm ticari bankaların yüksek borç ödeme gücüne sahip olduğunu; dolayısıyla finansal risk düzeylerinin düşük olduğunu, Altman Z-Skor modeline göre ise tam tersine tüm ticari bankaların yüksek finansal risk düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak da Altman Z-score modelinin kullandığı net işletme sermayesi değişkeninin tüm bankalarda negatif olması gösterilmiştir. Dolayısıyla Altman Z-Skor modelinin Türk bankacılık sektöründe uygulanabilir bir model olma statüsünü zayıflattığı, bu nedenle de henüz çalışmalarda yer verilmemiş olan Bankometer modelinin Türk bankalarının finansal risklerinin tespitine daha uygun olduğu ifade edilmiştir.

Suresh vd. (2019) yapmış oldukları çalışmada Bankometer modeli ile altı yıllık bir dönem için (2012-2017) bankaların DuPont Analizi ve Finansal Sağlamlığı kullanılarak finansal performansını incelemişlerdir. Çalışmanın bulgularına göre, analiz edilen bankaların finansal performans ve finansal sağlamlık sağladığı ortaya koymuştur.

Ouma ve Kirori (2019) yapmış oldukları çalışmada, Kenya'daki küçük ve orta ölçekli ticari bankaların 2014-2017 arasındaki dört yıllık dönemdeki finansal sağlamlığını Bankometer modelini kullanarak araştırmışlardır. Çalışmada ayrıca iki banka kategorisinin finansal sağlamlığını karşılaştırmışlardır. Çalışmanın kilit bulgularından birisi Kenya'daki hem küçük hem de orta ölçekli ticari bankaların incelenen dört yılın her birinde mali açıdan sağlam olmaları ve iki banka kategorisinin mali sağlamlığı arasında önemli bir fark olmadığıdır. Diğer bulgular ise incelenen tüm bankaların krediler ve operasyonlarda düşük performans gösterdiği, iki bankanın ise gösterge sermaye yeterliliği oranının altında olduğudur.

Bella ve Radianto (2020) bankometer yöntemi ile bankacılık sektörünün iflas tahminlerini incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında, Endonezya Menkul Kıymetler Borsası olarak adlandırılan gelişmekte olan borsadaki piyasa kapitalizasyonlarına dayalı olarak büyük, orta ve küçük bankalar arasındaki iflas tahminlerini karşılaştırmaktadır. Araştırma sonucunda, büyük bankalar ile orta ve küçük bankalar arasında iflas tahminlerinde farklılıklar olduğu; Ancak büyük ve orta ölçekli bankalar arasında iflas tahminlerinde bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN CAMELS VE BANKOMETER YÖNTEMLERİYLE İNCELENMESİ

4.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmada, Türkiye’de faaliyette bulunan mevduat bankalarının performanslarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın konusunu Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları oluştururken; bunlar kamusal sermayeli mevduat bankaları, özel sermayeli mevduat bankaları ve yabancı sermayeli mevduat bankaları olmak üzere üç gruba ayrılmış olup, bu gruplarda yer alan bankalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Türkiye’de Faaliyette Bulunan Mevduat Bankaları (31.12.2019 İtibarıyla)

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar
T. C. Ziraat Bankası A.Ş.	Adabank A.Ş.	Alternatifbank A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Arap Türk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Anadolubank A.Ş.	Bank of China Turkey A.Ş.
	Fibabanka A.Ş.	Burgan Bank A.Ş.
	Şekerbank T.A.Ş.	Citibank A.Ş.
	Turkish Bank A.Ş.	Denizbank A.Ş.
	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Deutsche Bank A.Ş.
	Türkiye İş Bankası A.Ş.	HSBC Bank A.Ş.
	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	ICBC Turkey Bank A.Ş.
		ING Bank A.Ş.
		MUFG Bank Turkey A.Ş.
		Odea Bank A.Ş.
		QNB Finansbank A.Ş.
		Rabobank A.Ş.
		Turkland Bank A.Ş.
		Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

Kaynak: TBB.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Türkiye’de faaliyette bulunan mevduat bankalarının 2010 – 2019 yılları arasındaki performansları CAMELS ve Bankometer yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Veriler, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) internet sitelerinden alınmıştır.

4.3. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmada Türkiye’de faaliyette bulunan mevduat bankaları yer almaktadır. Bu bağlamda kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankaları statülerinin farklılığı nedeniyle araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırmada 2010 – 2019 yılı verileri kullanılmıştır.

4.4. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

CAMELS yöntemiyle yapılan analiz sonucunda elde edilen değerler; Tablo 3, 4, 5 ve 6’da gösterilmiş olup, elde edilen sonuçlarla ilgili değerlendirmelere aşağıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Sermaye Yeterliliği:

Mevduat bankalarının 2010 – 2019 yılları arasında sermaye yeterlilik rasyosunun %14 - %18 arasında gerçekleştiği, söz konusu yılların ortalamasının %16,21 olduğu görülmektedir. Basel kriterlerinin oldukça üzerinde gerçekleşen söz konusu oranın 2019 yılında 10 yılın en yükseği olan % 18 oranında gerçekleşmesi dikkat çekicidir. Ayrıca gruplar itibarıyla da sermaye yeterlilik rasyosunun birbirine yakın olduğu görülmektedir. Buna göre, 2010 - 2019 yılları ortalaması yabancı sermayeli bankalarda % 16,98; özel sermayeli mevduat bankalarında % 16,15; kamusal sermayeli mevduat bankalarında % 15,23’tür.

Diğer taraftan yıllar itibarıyla sektörün döviz pozisyonunun arttığı görülmektedir. 2010 yılında % 36,1 olan döviz pozisyonu / öz kaynak oranının 2019 yılında % 70,6’ya çıktığı görülmektedir. Gruplar itibarıyla bakıldığında bu oran farklılaşmaktadır. Döviz pozisyonu / öz kaynak oranı on yıllık ortalama yabancı sermayeli bankalarda % 110,07 iken, özel sermayeli bankalarda % 58,61, kamusal sermayeli bankalarda % 19,89’dur.

Tablo 3: Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları CAMELS Değerleri

DEĞİŞKENLER	MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
C (Capital) - Sermaye Yeterliliği											
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	16,21	18	16,9	16,4	15,1	15	15,7	14,6	17,2	15,5	17,7
Döviz Pozisyonu / Öz kaynak	55,56	70,6	59,1	75,1	49	61	60,4	61,2	36	47,1	36,1
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,59	1,1	1,5	1,6	1,5	1,2	1,4	1,6	1,8	1,8	2,4
Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler	1,83	1,3	1,7	1,9	1,8	1,4	1,6	1,7	2,2	2	2,7
A (Assets) - Varlık Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,52	6,1	4,4	3,1	3,4	3,1	2,9	2,8	2,9	2,7	3,8
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	61,78	64,7	63,4	66,1	65,5	64,7	63,5	61,5	58,9	56,9	52,6
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	101,7	102	106	112,6	109,9	110,2	108,4	102,1	95,3	91,1	79,7
Duran Aktifler / Toplam Aktifler	4,42	3,8	3,3	5,1	5,1	4,9	4,4	4,1	4,5	4,1	4,9
M (Management) - Yönetim Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,52	6,1	4,4	3,1	3,4	3,1	2,9	2,8	2,9	2,7	3,8
Şube Başına Net Kar Marjı	2,8	4	5	4	3	2	2	2	2	2	2
Faaliyet Gideri / Toplam Aktif	2,03	1,1	1,1	1,9	2	2,2	2,3	2,3	2,5	2,3	2,6
E (Earnings) - Karlılık Durumu											
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,59	1,1	1,5	1,6	1,5	1,2	1,4	1,6	1,8	1,8	2,4
Net Dönem Karı / Ortalama Öz kaynaklar	14,15	10,3	14	15,3	14	11,1	12,5	13,9	15,4	15,3	19,7
Vergi Öncesi Kar / Ortalama Toplam Aktifler	1,83	1,3	1,7	1,9	1,8	1,4	1,6	1,7	2,2	2	2,7
Toplam Gelirler / Toplam Giderler	146,43	152	154	143,5	145,9	137,1	141,1	149,2	147	142	152
L (Liquidity) - Likidite Durumu											
Likit Aktifler / Toplam Aktifler	25,67	13,8	14	24,8	25,5	26,6	27,9	28,8	31,4	31	32,9
Yabancı Para Likit Aktifler / YP Pasifler	31,82	23,9	24,2	30,9	32,8	35,2	35	37,3	39,3	31,3	28,3
Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	45,52	23,8	25,9	43,9	46,1	49,5	51,8	53,2	55,3	52,2	53,5
S (Sensitivity) - Piyasa Riskine Duyarlılık											
Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler	85,16	83,9	86,6	82,2	88,2	85,3	83,7	84	86,9	85,5	85,3
Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	8,07	10	10,1	7,9	7,5	7,3	7,3	6,7	8,4	7,5	8
Döviz Pozisyonu / Öz kaynak	55,56	70,6	59,1	75,1	49	61	60,4	61,2	36	47,1	36,1

Kaynaklar: TBB, BDDK

Varlık Kalitesi:

Toplam kredilerin aktifler içindeki payı yıllar itibarıyla artarak 2019’da % 64,7’ye ulaşmıştır. 2019 yılında bu oran kamusal sermayeli bankalarda diğer gruplara göre daha yüksek oranda gerçekleşmiştir. Toplam Krediler / Toplam Mevduat oranı son yıllarda % 100’ler civarında seyretmekte olup, 2017 yılında en yüksek seviyesi olan % 112,6 oranına yükselmiştir. On yıllık dönemde yabancı sermayeli bankalarda % 100’ün altına düşmeyen söz konusu oran, 2019 yılında kamusal sermayeli bankalarda % 105, özel sermayeli bankalarda % 98,3 olarak gerçekleşmiştir.

Yönetim Kalitesi:

Takipteki kredilerin toplam kredilere oranının son yıllarda artmakta olduğu görülmektedir. 2010 yılında % 3,8 olan takipteki krediler oranı 2019 yılında % 6,1’e yükselmiştir. 2019 yılında bu oran yabancı bankalar grubunda % 7,4, özel sermayeli bankalarda % 7,2 gibi yüksek oranlara ulaşmışken, kamusal sermayeli bankalarda % 4,4 gibi göreceli olarak daha düşük kalmıştır. 2019 yılında şube başına net kar kamusal sermayeli bankalarda 3 Milyon TL, özel sermayeli bankalarda 4 Milyon TL, yabancı sermayeli bankalarda 5 Milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılından 2019 yılına gelişim incelendiğinde yabancı sermayeli bankaların bu tutarı önemli ölçüde artırdığı, diğer banka gruplarında bu tutarın çok değişmediği görülmektedir.

Tablo 4: Kamusal Sermayeli Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları CAMELS Değerleri

DEĞİŞKENLER	KAMUSAL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
C (Capital) - Sermaye Yeterliliği											
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	15,23	16,1	15,1	15	14	14,6	15,6	13,5	17,2	14,5	16,7
Döviz Pozisyonu / Öz kaynak	19,89	73,5	25,3	23,1	-4,6	13,5	17,1	19,8	12,5	5,9	12,8
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,63	0,8	1,3	1,7	1,6	1,5	1,5	1,8	1,9	1,7	2,5
Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler	1,89	0,9	1,4	1,9	1,9	1,8	1,8	2	2,3	2,1	2,8
A (Assets) - Varlık Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,09	4,4	3,2	2,7	2,9	2,7	3	2,9	3,3	2,5	3,3
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	61,51	68,8	67,6	67,9	67,2	64,9	62,1	58,5	54,7	54,2	49,2
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	94,62	105,3	111	111,5	108,4	104,5	99,9	87,2	77,2	77	64,2
Duran Aktifler / Toplam Aktifler	3,68	2,9	2,4	4,2	4,6	4,4	4,3	3,6	3,8	3,1	3,5
M (Management) - Yönetim Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,09	4,4	3,2	2,7	2,9	2,7	3	2,9	3,3	2,5	3,3
Şube Başına Net Kar Marjı	2,8	3	4	4	3	3	2	2	2	2	3
Faaliyet Gideri / Toplam Aktif	1,59	0,9	0,9	1,5	1,6	1,8	1,8	1,9	1,9	1,8	1,8
E (Earnings) - Karlılık Durumu											
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,63	0,8	1,3	1,7	1,6	1,5	1,5	1,8	1,9	1,7	2,5
Net Dönem Karı / Ortalama Öz kaynaklar	16,61	8,6	13,9	17,6	16,1	14,7	15,3	17,7	18,5	17,7	26
Vergi Öncesi Kar / Ortalama Toplam Aktifler	1,89	0,9	1,4	1,9	1,9	1,8	1,8	2	2,3	2,1	2,8
Toplam Gelirler / Toplam Giderler	146,03	135,1	140,3	143,6	150,1	140,4	143,9	158,5	152,7	142,4	153,3
L (Liquidity) - Likidite Durumu											
Likit Aktifler / Toplam Aktifler	24,06	9	9,9	23,9	24,7	26,3	28,3	30,2	30,3	27,8	30,2
Yabancı Para Likit Aktifler / YP Pasifler	36,82	20,5	21,8	36,2	38,8	42	43,3	47,2	48,7	36,7	33
Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	39,82	15,3	17,1	40,5	42	45,9	48,8	51,8	50,4	41,3	45,1
S (Sensitivity) - Piyasa Riskine Duyarlılık											
Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler	94,63	84,3	94,2	94	101,3	96,3	94,6	94,5	95,1	97,9	94,1
Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	8,2	10,1	9,9	7,9	7,6	7,3	7,3	6,8	8,7	8,1	8,3
Döviz Pozisyonu / Öz kaynak	19,89	73,5	25,3	23,1	-4,6	13,5	17,1	19,8	12,5	5,9	12,8

Kaynaklar: TBB, BDDK.

Karlılık Durumu:

Mevduat bankalarının 2010 yılında % 2,4 olan aktif karlılığı (Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler) 2019 yılında % 1,1’e düşmüştür. 2010 yılından 2019 yılına yabancı sermayeli bankalarda bu oran çok değişmezken (% 1,6’dan % 1,5’e), özel sermayeli bankalarda yarı yarıya (% 2,6’dan % 1,2’ye), kamusal sermayeli bankalarda ise yaklaşık üçte birine (% 2,5’ten % 0,8’e) düşmüştür.

Sektörün öz kaynak karlılığı (Net Dönem Karı / Öz kaynaklar) da yıllar itibarıyla düşüş göstermiştir. 2010 yılında % 19,7 olan söz konusu oran 2019 yılında % 10,3’e düşmüştür. En büyük düşüş % 26’dan % 8,6’ya düşüşle kamusal sermayeli bankalarda görülürken, özel sermayeli mevduat bankalarının öz kaynak karlılığı aynı dönemde % 19,4’ten % 10,1’e düşmüştür. Yabancı sermayeli bankalarda 2010 yılında % 11,4 olan öz kaynak karlılığı 2019 yılında % 12,5’e çıkarak diğer gruplardaki bankaların aksine artış göstermiştir.

Likidite Durumu:

Bankaların likiditesinin özellikle 2018 ve 2019 yıllarında azaldığı görülmektedir. 2010 yılında sektörde likit aktifler toplam aktiflerin % 32,9’unu oluştururken, 2019 yılında bu oran % 13,8’e düşmüştür. Düşüş oranı kamusal sermayeli bankalarda daha fazla iken (% 30,2’den % 9’a), özel

Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Finansal Performansının Camels ve Bankometer Yöntemleriyle İncelenmesi

sermayeli bankalarda bu oran % 34,1’den % 15,7’ye, yabancı sermayeli bankalarda ise % 32,5’ten % 18,4’e düşmüştür.

Tablo 5: Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları CAMELS Değerleri

DEĞİŞKENLER	ÖZEL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
C (Capital) - Sermaye Yeterliliği											
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	16,15	18,5	16,9	16,1	14,5	14,6	15,3	14,8	17,1	15,5	18,2
Döviz Pozisyonu / Öz kaynak	58,61	71,9	77,2	93,8	59,4	66,9	59,5	59,2	31,6	44,9	21,7
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,64	1,2	1,6	1,6	1,5	1	1,4	1,7	1,9	1,9	2,6
Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler	1,89	1,4	1,8	1,8	1,7	1,3	1,7	1,9	2,3	2,1	2,9
A (Assets) - Varlık Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,39	7,2	4,8	3,1	3,4	2,8	2,4	2,3	2,2	2,4	3,3
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	61,64	61,1	60,9	65,1	65,5	65,2	64,6	63,3	60,1	57,9	52,7
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	104,58	98,3	102,5	111,8	110	112,2	113,6	109,9	104,4	98,1	85
Duran Aktifler / Toplam Aktifler	4,79	4,5	4	5,6	5,3	5,1	4,4	4,3	4,7	4,6	5,4
M (Management) - Yönetim Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,39	7,2	4,8	3,1	3,4	2,8	2,4	2,3	2,2	2,4	3,3
Şube Başına Net Kar Marjı	2,9	4	5	4	3	2	2	2	2	2	3
Faaliyet Gideri / Toplam Aktif	2,03	1,2	1,1	1,9	2	2,2	2,3	2,3	2,4	2,3	2,6
E (Earnings) - Karlılık Durumu											
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,64	1,2	1,6	1,6	1,5	1	1,4	1,7	1,9	1,9	2,6
Net Dönem Karı / Ortalama Öz kaynaklar	13,6	10,1	13,5	14	13,5	9	12,4	14,2	14,9	15	19,4
Vergi Öncesi Kar / Ortalama Toplam Aktifler	1,89	1,4	1,8	1,8	1,7	1,3	1,7	1,9	2,3	2,1	2,9
Toplam Gelirler / Toplam Giderler	148,78	161	159,9	142,6	144,6	137,8	143,5	149,9	146,3	145	157,2
L (Liquidity) - Likidite Durumu											
Likit Aktifler / Toplam Aktifler	26,18	15,7	14,6	26	26,2	27,4	27,1	27,5	31,7	31,5	34,1
Yabancı Para Likit Aktifler / YP Pasifler	30,74	26,2	22,8	29,1	31,6	35	32,8	34,1	37,2	29,8	28,8
Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	47,68	27,5	28,1	46,8	48,1	51,8	52,7	52,9	57,1	54,9	56,9
S (Sensitivity) - Piyasa Riskine Duyarlılık											
Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler	85,12	82,9	82,4	78,5	86,2	84,3	84,5	84,7	89	87,2	91,5
Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	7,76	9,7	10	7,6	7,3	7,1	7	6,5	7,9	7	7,5
Döviz Pozisyonu / Öz kaynak	58,61	71,9	77,2	93,8	59,4	66,9	59,5	59,2	31,6	44,9	21,7

Kaynaklar: TBB, BDDK

Piyasa Riskine Duyarlılık:

Bankaların piyasa risklerini algılama düzeylerini ölçen piyasa riskine duyarlılık oranları yıllar itibarıyla iyileşme göstermiştir. Yabancı para aktiflerin yabancı para pasiflere oranı sektörde yıllar itibarıyla ortalama % 85 civarında seyrederken, net faiz gelirin toplam aktiflere oranı ile döviz pozisyonunun öz kaynaklara oranının son yıllarda artış kaydettiği görülmektedir. Bu artışın istisnası yabancı sermayeli bankaların 2010 yılında % 130,2’den 2019 yılında % 67,4’e düşen, döviz pozisyonunun öz kaynaklara oranıdır.

Tablo 6: Yabancı Sermayeli Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları CAMELS Değerleri

DEĞİŞKENLER	YABANCI SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
C (Capital) - Sermaye Yeterliliği											
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	16,98	19,3	18,9	18,3	16,7	15,4	15,9	15,1	17	16,4	16,8
Döviz Pozisyonu / Özkaynak	110,17	67,4	73,1	107,1	93,7	106,2	156,4	144,3	102,8	120,5	130,2
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,37	1,5	1,7	1,7	1,4	1,2	0,8	0,7	1,5	1,6	1,6
Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler	1,54	1,8	2	2	1,6	1,1	0,9	0,8	1,8	1,6	1,8
A (Assets) - Varlık Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	4,87	7,6	5,7	3,7	4	3,9	4,1	4,3	4,9	4,4	6,1
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	63,06	63,2	60,8	65,1	63,8	63,9	64,2	62,9	63,9	61,5	61,3
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	107,68	100,4	102,3	114,9	110,9	113,8	108,9	110,4	106,6	104,8	103,8
Duran Aktifler / Toplam Aktifler	5	4,3	3,7	5,7	5,6	5,3	4,8	4,7	5,3	4,7	5,9
M (Management) - Yönetim Kalitesi											
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	4,87	7,6	5,7	3,7	4	3,9	4,1	4,3	4,9	4,4	6,1
Şube Başına Net Kar Marjı	2,4	5	5	4	3	2	1	1	1	1	1
Faaliyet Gideri / Toplam Aktif	2,79	1,3	1,3	2,2	2,5	2,7	3,1	3,2	3,7	3,7	4,2
E (Earnings) - Karlılık Durumu											
Net Dönem Karı / Ortalama Toplam Aktifler	1,37	1,5	1,7	1,7	1,4	1,2	0,8	0,7	1,5	1,6	1,6
Net Dönem Karı / Ortalama Özkaynaklar	11,57	12,5	14,7	14,8	12,5	11,3	7,8	6,2	12,1	12,4	11,4
Vergi Öncesi Kar / Ortalama Toplam Aktifler	1,54	1,8	2	2	1,6	1,1	0,9	0,8	1,8	1,6	1,8
Toplam Gelirler / Toplam Giderler	141,92	168,5	166,2	144,1	142,6	132,5	129,4	132,6	138,7	129,8	134,8
L (Liquidity) - Likidite Durumu											
Likit Aktifler / Toplam Aktifler	26,74	18,4	18,6	24,1	25,4	25,6	28,8	29,6	31,6	32,8	32,5
Yabancı Para Likit Aktifler / YP Pasifler	28,15	24,9	28,9	28,8	29,3	29,7	29,7	32,8	30,9	27,1	19,4
Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	49,85	31,2	36	44,1	47,7	49,8	52,6	54,9	57,6	65,6	59
S (Sensitivity) - Piyasa Riskine Duyarlılık											
Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler	70,58	84,4	83,9	75,7	79,1	77,1	65,3	66	62,8	60,5	51
Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler	8,73	10,2	10,6	8,5	7,7	7,4	8,1	7,2	9,6	8,7	9,3
Döviz Pozisyonu / Öz kaynak	110,17	67,4	73,1	107,1	93,7	106,2	156,4	144,3	102,8	120,5	130,2

Kaynaklar: TBB, BDDK

Bankometer yöntemiyle bulunan değerlere Tablo 7, 8, 9 ve 10’da yer verilmiş olup, elde edilen sonuçlarla ilgili değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır. Bankometer analizinde, CAMELS oranlarına ilave olarak Ana Sermaye / Toplam Aktifler, Öz kaynaklar / Toplam Aktifler ve Faiz Giderleri / Faiz Gelirleri değerlendirilmektedir.

Bankometer modelinde sermaye yeterlilik oranının % 8 ile % 40 arasında olması beklenirken; analiz sonucunda bu oranın tüm mevduat bankalarında % 16,21 (Tablo 7), kamusal sermayeli bankalarda ortalama % 15,23 (Tablo 8), özel sermayeli bankalarda ortalama % 16,15 (Tablo 9) ve yabancı sermayeli bankalarda ise % 16,98 (Tablo 10) ile kabul edilebilir referans aralığında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Ana Sermaye / Toplam Aktifler oranı sektörün sermaye yeterlilik rasyosunun gelişimi ile benzerlik göstermekte olup, söz konusu rasyonun birkaç puan altında oluşmaktadır. Buna göre oran tüm mevduat bankalarında %10,89 (Tablo 7), kamusal sermayeli bankalarda ortalama % 9,9 (Tablo 8), özel sermayeli bankalarda ortalama % 11,38 (Tablo 9) ve yabancı sermayeli bankalarda ise % 11,46 (Tablo 10) olarak gerçekleşmiştir. Sektörde genel olarak ve gruplar itibarıyla Ana Sermaye / Toplam Aktifler oranının yıllar itibarıyla arttığı ve modelde olması istenen % 4’lük seviyenin oldukça üzerinde olduğu görülmektedir.

Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Finansal Performansının Camels ve Bankometer Yöntemleriyle İncelenmesi

Yıllar itibarıyla çok değişmeyen öz kaynakların toplam aktiflere oranı sektörde ortalama % 11,17 (Tblo 7) olarak gerçekleşirken, kamusal sermayeli bankalarda ortalama % 9,75 (Tablo 8), özel sermayeli bankalarda ortalama % 11,89 (Tablo 9) ve yabancı sermayeli bankalarda % 11,49 (Tablo 10) olmuştur. Modele göre söz konusu oranın % 2’den fazla olması gerekmektedir. Analiz sonucuna göre bu oranın da istenen oranın oldukça üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 7’de Mevduat bankalarının 2010 – 2019 yılları arasındaki Bankometer yöntemindeki değişkenlere ait sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7: Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları Bankometer Değerleri

DEĞİŞKENLER	MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	16,21	18	16,9	16,4	15,1	15	15,7	14,6	17,2	15,5	17,7
Ana Sermaye / Toplam Aktifler	10,89	11,72	10,71	10,46	10,42	10,61	11,13	10,36	11,39	10,82	11,2
Öz kaynaklar / Toplam Aktifler	11,17	10,92	10,82	10,77	10,70	10,71	11,15	10,60	12,65	10,99	12,35
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,52	6,1	4,4	3,1	3,4	3,1	2,9	2,8	2,9	2,7	3,8
Faiz Giderleri / Faiz Gelirleri	53,57	61,09	60,35	54,14	52,99	52,85	52,52	47,69	52,16	55,13	49,6
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	61,78	64,7	63,4	66,1	65,5	64,7	63,5	61,5	58,9	56,9	52,6

Kaynaklar: TBB, BDDK

Tablo 8’de Kamusal sermayeli mevduat bankalarının 2010 – 2019 yılları arasındaki Bankometer yöntemindeki değişkenlere ait sonuçları yer almaktadır.

Tablo 8: Kamusal Sermayeli Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları Bankometer Değerleri

DEĞİŞKENLER	KAMUSAL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	15,23	16,1	15,1	15	14	14,6	15,6	13,5	17,2	14,5	16,7
Ana Sermaye / Toplam Aktifler	9,9	10,42	9,54	9,4	9,77	10,2	10,86	9,42	10,32	9,39	9,23
Öz kaynaklar / Toplam Aktifler	9,75	8,86	9,20	9,47	9,85	10,06	10,66	9,34	11,02	9,13	9,88
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,09	4,4	3,2	2,7	2,9	2,7	3	2,9	3,3	2,5	3,3
Faiz Giderleri / Faiz Gelirleri	56,45	68,31	66,98	58,34	54,17	56,12	55,19	47,08	52,52	57,77	54,2
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	61,51	68,8	67,6	67,9	67,2	64,9	62,1	58,5	54,7	54,2	49,2

Kaynaklar: TBB, BDDK

Tablo 9’da Özel sermayeli mevduat bankalarının 2010 – 2019 yılları arasındaki Bankometer yöntemindeki değişkenlere ait sonuçları yer almaktadır.

Tablo 9: Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları Bankometer Değerleri

DEĞİŞKENLER	ÖZEL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	16,15	18,5	16,9	16,1	14,5	14,6	15,3	14,8	17,1	15,5	18,2
Ana Sermaye / Toplam Aktifler	11,38	12,48	11,35	10,92	10,53	10,74	11,53	11,03	11,69	11,37	11,94
Öz kaynaklar / Toplam Aktifler	11,89	12,25	11,82	11,40	10,96	11,04	11,63	11,37	13,29	11,70	13,39
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	3,39	7,2	4,8	3,1	3,4	2,8	2,4	2,3	2,2	2,4	3,3
Faiz Giderleri / Faiz Gelirleri	53,63	56,43	58,04	54,44	54,59	53,22	51,92	49,24	54,05	55,77	49,93
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	61,64	61,1	60,9	65,1	65,5	65,2	64,6	63,3	60,1	57,9	52,7

Kaynaklar: TBB, BDDK

Tablo 10’da Yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2010 – 2019 yılları arasındaki Bankometer yöntemindeki değişkenlere ait sonuçları yer almaktadır.

Tablo 10: Yabancı Sermayeli Mevduat Bankalarının 2010 – 2019 Yılları Bankometer Değerleri

DEĞİŞKENLER	YABANCI SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARI										
	Ortalama	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Sermaye Yeterlilik Rasyosu	16,98	19,3	18,9	18,3	16,7	15,4	15,9	15,1	17	16,4	16,8
Ana Sermaye / Toplam Aktifler	11,46	12,65	11,46	11,2	11,03	10,87	10,32	9,98	12,44	11,74	12,83
Öz kaynaklar / Toplam Aktifler	11,49	12,12	11,55	11,45	11,09	10,70	9,90	10,00	12,80	11,84	13,43
Takipteki Krediler / Toplam Krediler	4,87	7,6	5,7	3,7	4	3,9	4,1	4,3	4,9	4,4	6,1
Faiz Giderleri / Faiz Gelirleri	48,51	56,53	54,98	48,8	49,58	49,24	50,86	44,82	46,36	48,1	40,03
Toplam Krediler / Toplam Aktifler	63,06	63,2	60,8	65,1	63,8	63,9	64,2	62,9	63,9	61,5	61,3

Kaynaklar: TBB, BDDK

Modele göre takipteki kredilerin toplam kredilere oranının % 15’in altında olması gerekmektedir. Yukarıdaki Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9 ve Tablo 10 incelendiğinde sırasıyla bu oran sektörde ortalama % 3,52 (Tblo 7) olarak gerçekleşirken, kamusal sermayeli bankalarda ortalama % 3,02 (Tablo 8), özel sermayeli bankalarda ortalama % 3,39 (Tablo 9) ve yabancı sermayeli bankalarda % 4,87 (Tablo 10) olmuştur. Bu sonuçlara göre sektör ortalaması yanında; kamusal, özel ve yabancı sermayeli bankaların ortalamaları da istenen oranın oldukça altındadır.

Faiz giderlerinin faiz gelirlerine oranı yıllar itibarıyla artış göstermiştir. Bu oranın ortalama değerlerine bakıldığında genel olarak mevduat bankalarındaki bu oranın % 53,57 (Tablo 7), Kamusal sermayeli bankalarda % 56,45 (Tablo 8), özel sermayeli bankalarda % 53,63 (Tablo 9) ve yabancı sermayeli bankalarda % 48,51 (Tablo 10) olduğu görülmektedir. Bu verilere dayanarak son yıllarda bankaların faiz giderlerinin faiz gelirlerinden daha hızlı arttığı sonucuna ulaşılabılır. Modele göre bu oranın % 40’dan düşük olması beklenirken, gerek sektör ortalamasının, gerekse kamusal, özel ve yabancı sermayeli bankalar gruplarının ortalamasının bu oranın üzerinde olduğu görülmektedir.

Toplam kredilerin toplam aktiflere oranı ise tüm mevduat bankalarında ortalama % 61,78 (Tablo 7), kamusal sermayeli bankalarda ortalama % 61,51 (Tablo 8), özel sermayeli bankalarda ortalama % 61,64 (Tablo 9) ve yabancı sermayeli bankalarda ortalama % 63,06 (Tablo 10) olarak gerçekleşmiştir. Bu oranların modelin kabul ettiği en yüksek oran olan % 65’in altında olduğu için kabul edilebilir olduğu görülmektedir.

Bankometer modelinde kullanılan fonksiyona göre hesaplanan Bankometer Borç Ödeme Gücü Skorları banka grupları itibarıyla Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11: Banka Grupları Bazında Bankometer Borç Ödeme Skorları

Banka Grupları	S-Skor = 1,5CA + 1,2EA + 3,5CAR + 0,6NPL + 0,3CI + 0,4LA	S-Skoru
Mevduat Bankaları	S-Skor = 1,5x16,21 + 1,2x10,89 + 3,5x11,17 + 0,6x3,52 + 0,3x53,57 + 0,4x61,78	119,37
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	S-Skor = 1,5x15,23 + 1,2x9,9 + 3,5x9,75 + 0,6x3,09 + 0,3x56,45 + 0,4x61,51	122,24
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	S-Skor = 1,5x16,15 + 1,2x11,38 + 3,5x11,89 + 0,6x3,39 + 0,3x53,63 + 0,4x61,4	122,18
Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	S-Skor = 1,5x16,98 + 1,2x11,46 + 3,5x11,49 + 0,6x4,87 + 0,3x48,51 + 0,4x63,06	122,14

Tablodan da görüleceği gibi Bankometer skorlarına göre Türkiye’deki bankaların tüm gruplar itibarıyla finansal sağlık açısından oldukça iyi oldukları görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bankalar finansal sistemin en önemli kurumlarıdır. Bir ekonomideki istikrar ve büyüme için bankacılık sisteminin sağlıklı bir bünyeye sahip olması gerekir. Bankalar, zaman zaman genel ekonomik koşullardan kaynaklanan kontrol edemedikleri riskler yanında finansal risklerle de karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu risklerin iyi yönetilmesi bankalar açısından olduğu kadar finansal sistemin işleyişi açısından da önemlidir. Ekonomik krizlerin önemli bir kısmı bankacılık kesimindeki zafiyetler, yetersizlikler ve risklerin iyi yönetilmemesinden ortaya çıkmakta ya da büyümektedir. Bu sebeplerle bankacılık sisteminin karşı karşıya olduğu risklerin değerlendirilmesi, bankaların performanslarının yakından izlenmesi önem arz etmektedir.

Banka risklerinin değerlendirilmesi ve performanslarının ölçülmesi için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. CAMELS yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri iken, Bankometer son dönemde ortaya çıkan nispeten daha az kullanılan bir yöntemdir. Bu çalışmada, CAMELS ve Bankometer yöntemleri kullanılarak Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankalarının 2010-2019 yılları arasındaki finansal risk ve performansları değerlendirilmiştir. Çalışmada mevduat bankaları; kamusal, özel ve yabancı sermayeli bankalar olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan önemli sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

- İncelenen dönemler itibarıyla mevduat bankalarının sermaye yeterlilikleri olması gereken oranların oldukça üzerindedir. 2019 yılında sermaye yeterlilik rasyosu son 10 yılın en yüksek seviyesine çıkmıştır.
- Yıllar itibarıyla artan kredilerin toplam varlıklar içerisindeki payı % 60’ın üzerinde seyretmektedir. En yüksek artış kamusal sermayeli bankalarda gerçekleşmiştir.
- En yüksek seviyesine 2017 yılında ulaşan kredilerin mevduata oranı son yıllarda % 100’ün üzerinde seyretmektedir. Bankalar topladığı mevduattan fazla kredi vermektedir.
- Özel ve yabancı sermayeli bankalarda daha yüksek olmak üzere takipteki kredilerin toplam kredilere oranı 2019 yılında önemli oranda artış göstermiştir.
- Yıllar itibarıyla bankaların öz kaynak karlılığı ve aktif karlılığı azalırken, en fazla düşüşün kamusal sermayeli bankalarda olduğu görülmektedir.
- Yıllar itibarıyla likit varlıklar tüm banka gruplarında azalış göstermiştir.
- Bankaların piyasa risklerini algılama düzeylerini ölçen piyasa riskine duyarlılık oranları yıllar itibarıyla iyileşme göstermiştir. Risklerini yönetme konusunda bankalar daha duyarlı davranmaktadır.
- Bankometer yöntemiyle hesaplanan borç ödeme gücü, tüm banka grupları itibarıyla olması gereken değerin oldukça üzerindedir. Bu durum Türk bankacılık sektörünün “Süper Sağlam Banka” kategorisinde yer aldığını göstermektedir.

Sonuç olarak; son on yıllık dönemde bankaların sermaye yeterliliklerinin oldukça iyi olduğu, riskleri yönetme konusunda duyarlı davrandıkları, likiditelerinin azalmasına rağmen borç ödeme güçlerinin yeterli olduğu, verilen kredilerin mevduattan daha hızlı arttığı, takipteki kredilerin artmasına rağmen kabul edilebilir seviyenin altında olduğu, son dönemde öz sermaye ve aktif karlılığın azalmakta olduğu görülmüştür.

Bankometer yöntemine göre borç eğer ödeme gücü skoru 70’in üzerinde ise bankanın borç ödeme gücünün yüksek olduğu; 50 ile 70 arasında ise söz konusu alanın gri alan olduğu ve borç ödeme gücü hakkında net bir yorum yapılamayacağı; skor 50’nin altında ise borç ödeme gücünün zayıf olduğu şeklinde değerlendirilmektedir. Bu çerçevede analiz sonucu hesaplanan skorlar Türkiye’deki bankaların borç ödeme güçlerinin oldukça yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre Türkiye’deki bankaların finansal durumlarının “Süper Sağlam Banka” kategorisinde yer aldıkları görülmektedir.

Bankaların finansal risk ve performansları bu çalışmada yer verilen yöntemler dışında farklı yöntemler kullanılarak da değerlendirilebilir. Benzer ülkelerde bankaların sermaye yeterlilikleri karşılaştırılabilir. Ayrıca katılım bankaları da bundan sonraki çalışmalara dahil edilebilir. Bu çalışma, hissedarlara, yatırımcılara ve yöneticilere daha iyi finansal kararlar alma konusunda yardımcı olacaktır. Ayrıca çalışmanın bulguları, özellikle bankacılık sektörünün ve genel olarak iş dünyasının ülkedeki finansal performansın iyileştirilmesini teşvik etmek için politika ve stratejiler formüle etmek için de kullanılabilirler için önemlidir.

KAYNAKÇA

- Africa, L. A. (2018), “Bankometer Models for Predicting Financial Distress in Banking Industry”, *Jurnal Keuangan dan Perbankan*, 22(2): ss.373–379.
- Agenor, P.R. (2003), “Benefits and Costs of International Financial Integration: Theory and Facts”, *The World Economy*, 26(8), ss.1089-1118.
- Akın Aksoy, E.E. - Kandil Göker, İ.E. (2018), “Bankacılık Sektöründe Finansal Risklerin Z-Skor Ve Bankometer Metodları İle Tespiti, BİST’te İşlem Gören Ticari Bankalar Üzerine Bir Araştırma”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi Haziran 2018*, 20(2), ss.418-438.
- Ali, Azam - Zulkhibri, Muhamed - Kishwar, Tanveer (2018), “Assessing Islamic Banking System Vulnerabilities in Pakistan: Evidence from ‘Bankometer’ Model”, IRTI Working Paper 2018-04. Islamic Economics and Finance Research Division, <https://ssrn.com/abstract=3263317> (E.T.16.07.2021).
- Anita, M. – Shevta, S. (2012), “Evaluating the Financial Soundness of Indian Commercial Banks, An Application of Bankometer”. National Conference on Emerging Challenges for Sustainable Business.
- Arıçelik, G. (2010), “Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: CAMELS Analizine Dayalı Bir İnceleme. Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Arun, R. – Kasilingam, R. (2011), “Predicting Solvency, Indian IT Companies, SCMS Journal of Management, January – March.
- Bella, F. – Radianto, W.E. (2020), “Bankruptcy Prediction of the Banking Sector Using Bankometer: Comparative Study Based On Company Size”, *Advances in Economics, Business and Management Research*, volume 175, pp.328 – 334.
- Benli, Y.S. - Karaca, S.S. - Bozdan, D.N. (2018), “Türkiye’de Katılım Bankalarının Camels Analizi ile Performanslarının Ölçülmesi”, *Journal of Current Researches on Business and Economics (JoCReBE)*, 8(2).
- Budiman T. - Herwany A. - Kritanty F. T. (2017), “An Evaluation of Financial Stress for Islamic Banks in Indonesia Using a Bankometer Model”, *Journal of Finance and Banking Review*, 2 (3), pp.14-20.
- Çelik, P. (2004), *Bankaların Risk Derecelendirmesi, TCMB Uzmanlık Tezi*, Ankara.
- Çinko, M., - Avcı, E. (2008), “CAMELS Dereceleme Sistemi ve Türk Ticari Bankacılık Sektöründe Başarısızlık Tahmini”, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 2(2), ss.25-48.
- Derviz, A. - Podpiera, J. (2008), “Predicting Bank CAMELS and S&P Ratings: the Case of the Czech Republic”, *Emerging Markets Finance and Trade*, 44(1), pp.117-130.
- Dinçer, H. - Yuksel, S. - Hacıoglu, U. (2015), “CAMELS-based Determinants for the Credit Rating of Turkish Deposit Banks”, *International Journal of Finance & Banking Studies*, 4(4), pp.1 - 17.
- Erari, A. - Salim, U. - Idrus, M.S. - Djumahir (2013), “Financial Performance Analysis of PT. Bank Papua: Application of Cael, Z-Score and Bankometer”, *Journal of Business and Management*, 7(5): pp.8-16.
- Fayed, M. E. (2013), “Comparative Performance Study of Conventional and Islamic Banking in Egypt”, *Journal of Applied Finance & Banking*, 3, (2), pp. 1-14.
- Gümüş, F.B. – Nalbantoğlu, Ö. (2015), “Türk Bankacılık Sektörünün CAMELS Analizi Yöntemiyle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi”, *AKÜ İİBF Dergisi*, Cilt: XVII Sayı: 2, ss.83-106.
- Gündoğdu, A. (2017), “Türkiye’de Mevduat Bankalarının Camels Analizi. Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi (BAFAD)”, 4(2), ss. 32-33.

- IMF (2000), “Macro Prudential Indicators of Financial System Soundness”. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/op/192/OP192.pdf> (E.T.14.07.2021).
- Kapucu, H. - Şiriner, İ. (2007), “Kriz Sonrası Yabancı Sermaye Akımlarının Türk Bankacılık Sektöründeki Sermaye Yoğunlaşması Üzerine Etkisi (2000-2007)”, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu Uluslararası Finans Sempozyumu “Finans Sektöründe Yabancı Sermaye”, 14 Aralık 2007, İstanbul, s..163-182.
- Karaca, S.S. - Altemur, N. - Çevik, M. (2019), “Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Camels Analizi İle Finansal Performans Ölçümü”, Muhasebe Ve Finans İncelemeleri Dergisi (MUFİDER), 2 (2), ss. 130 – 148.
- Karaca, S.S. - Uğur, A. (2008), “Türkiye’deki Bankacılık Sektöründe Risk ve Karlılık Analizi”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi Eylül 2008, 10(3), ss.123-134.
- Kattel, I. (2014), “Evaluating the Financial Solvency of Selected Commercial Banks of Nepal: An Application of Bankometer”, Journal of Advanced Academic Research (JAAR). Vol. I, No.1, pp.88-95. <https://doi.org/10.3126/jaar.v1i1.13518>
- Kaya, Y.T. (2001), Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi, BDDK Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporu, Sayı:2001/6, Ankara.
- Laila, N. - Widihadnanto, F. (2017), “Financial Distress Prediction Using Bankometer Model on Islamic and Conventional Banks: Evidence from Indonesia”, International Journal of Business and Management Vol. 5, No. 9; September 2010, pp.169-181.
- Landjang, X.I.S. - Tumiwa, J. (2017), “Financial Soundness Evaluation of Selected Commercial Banks in Indonesia: An Application of Bankometer Model”, Journal of ASEAN Studies on Maritime Issues, Vol. 3, No. 5 November, pp.28-39.
- Makkar, A. - Singh, S. (2012), “Evaluating the Financial Soundness of Indian Commercial Banks: An Application of Bankometer.” Proceedings of the National Conference on Emerging Challenges for Sustainable Business conducted at IIT Rurkee, Haridwar, India, June, 1-2, 2012, pp. 118-132.
- Nimalathasan, B. – Balaputhiran, S. – Priya, K. (2012), “Evaluating the Financial Soundness of Selected Commercial Banks in Sri Lanka, An Application of Bankometer Model”, International Journal of Research in Commerce & Management, 3 (11).
- Ouma, M. O. - Kirori, G. N. (2019), “Evaluating the Financial Soundness of Small and Medium-Sized Commercial Banks in Kenya: An Application of the Bankometer Model”, International Journal of Economics and Finance; Vol. 11, No. 6, pp.93-100.
- Permata, M. - Purwanto, E. (2018), “Analysis of CAMEL, Z-Score, and Bankometer in Assessment Soundness of Banking Listed on the Indonesia Stock Exchange (IDX) from 2012-2015”, Journal of Applied Economic Sciences, Volume XIII, Issue 5(59), pp.1311-1324.
- Rahman, M. Z. (2017), “Financial Soundness Evaluation of Selected Commercial Banks in Bangladesh: An Application of Bankometer Model”, Research Journal of Finance and Accounting, Vol.8, No.2, pp.63-70.
- Sahajwala, R. - Berg, P. (2000), “Supervisoty Risk Assesment and Early Warning Systems”. Basel Committee on Banking Supervision Working Papers, 4, pp.1-53.
- Sakarya, Ş. (2010). CAMELS Derecelendirme Sistemine Göre İMKB’deki Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Analizi, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca Özel Sayısı, ss.7-21.
- Şen, A. – Solak, S. (2011), “Ticari Bankacılık Sektörünün CAMELS Analizi: Türkiye Örneği”. Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt 48, Sayı 554, ss. 51-70.
- Shar, A. H. - Shah, M. A., - Jamali, H. (2010), “Performance evaluation of banking sector in Pakistan: An Application of Bankometer”, International Journal of Business and Management, 5(9), pp. 81-86.

Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Finansal Performansının Camels ve Bankometer Yöntemleriyle İncelenmesi

- Suresh, N. - Ligori, T. A. A. - Khan, S. - Khan, S. A. (2019), “Comparative Financial Performance and Financial Soundness of Banks in Bhutan: Application of DuPont and Bankometer Models”, *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, Vol. 23, Issue 01, pp.441-448.
- Tükenmez, M. – Demireli, E. - Akkaya, G.C. (2009), “Kamu Bankalarında CAMELS Performans Derecelendirme Sistemi Üzerine Bir İnceleme”, 13. Ulusal Finans Sempozyumu, Bildiriler, 21-24 Ekim 2009, Afyonkarahisar.
- Yameen, I. Y. - Ali, M. S. (2016), “Evaluating the Financial Soundness of the Jordanian Commercial Banks by Applying BankoMeter’s Model”, *Research Journal of Finance and Accounting*, Vol.7, No.2, pp. 124-130.
- Yılmaz, N. - Taşseven, Ö. (2019), “Türkiye’deki Özel Sermayeli ve Yerli Mevduat Bankalarının CAMELS Analizi”. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(2), ss.44-63.
- Yörük Eren, F. - Özdağoğlu, A. - Bekci, İ. (2021), “Katılım Bankalarının CAMELS Oranlarının Analizi: MULTIMOORA Ve MAUT Yöntemleri İle Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Yıl: 2021, Cilt: 12, Sayı: 30, ss.552-572.